

کامیار شیرازی

ادبیات جهانی

شماره هشتاد و چهار

۶۶

همگام با جریان ادبیات استعمارنو

تحت عنوان رمان آمریکایی هم خوانده می‌شود. آن چنان که باید و شاید در سنجش جهانی مطرح نشد و در همان کشور آمریکا رشد کرد و متحول گشت. این در حالی بود که آمریکا از قدرت بزرگ تبلیغاتی برخوردار بود و به راحتی می‌توانست این قالب ادبی را در سطح جهانی رواج دهد.

در اینجا سؤالی مطرح است: چرا آمریکاییها تمایلی به شناساندن رمان مگا ندارند؟

پس از پایان جنگ در آمریکا، جدا از رمان مگا، سبک اکسپرسیونیستیها در نقاشی شیوع پیدا کرد و در موسیقی نیز سبک خاصی ظهور کرد. دو رمان معروف زنان و مردان نوشته ژوزف مک الروی (Joseph Mc Elroy) و تونل نوشته ویلیام گس (William Gass) جزء اولین رمانهای مگا به حساب می‌آیند که

بی‌شک، هر ژانر و نوع ادبی با تمامی گونه‌ها و زیرگونه‌هایش بسزایر و قشور رویدادهای مهم و سرنوشت‌ساز سیاسی، اجتماعی، نظامی، اقتصادی... شکل گرفته، متحول شده و در پایان قوام یافته است. بروز نبردهای بزرگ، انقلابها، تحولات عظیم اقتصادی، همواره تأثیر عمیقی بر روند شکل‌گیری انواع ادبی، خاصه داستان و رمان داشته‌اند و دارند. آن چنان که رویدادهای مهمی چون بروز انقلاب صنعتی، جنگ، ظهور کمونیسم و فاشیسم و... باعث شد تا مدرنیسم، و در پی آن رمان مدرن متولد شود.

بر همین اساس، رمان مگا (mega-novel) پس از بروز جنگهای داخلی آمریکا پا به عرصه وجود نهاد، و رفته رفته برای خود هویت مستقلی یافت. این قالب خاص ادبی که متعلق به کشور آمریکا است و گاه

پس از جنگ خلق شدند.

توجه به این مسئله مهم ضروری است که "زمان مگا" در ادبیات آمریکایی از جایگاه رفیع و معتبری برخوردار است. چرا که این رمان، تصویرگر چهره جدید آمریکاییها در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی... است. در اصل، رمان مگا توانست سیر تحولات عظیمی را که برای آمریکاییها پس از جنگ روی داد بررسی و نمایان سازد. این نوع رمان خاص، عملاً به توصیف انسانهایی پرداخت که پس از مشاهده جنگ و تحمل لطمات و سختیهای ناشی از آن، کاملاً تغییر یافته، به افراد دیگری مبدل گشتند؛ افرادی که بعدها سیاستگذاران کشور آمریکا شدند و شرایط مناسبی را برای ظهور امپریالیسم در جهان پدید آوردند. از این رو، شناخت این نوع رمان بسیار حائز اهمیت است. هر چند رمان مگا توانست آن چنان که باید و شاید در سطح جهان مطرح شود و مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

برخی از منتقدین ادبیات آمریکا بر این باورند که سیاستگذاران آمریکایی خود نخواهند رمان مگا در سطح بین‌الملل مطرح شود؛ و مایل بودند در همان حد و اندازه ادبیات بومی آمریکا مورد بررسی قرار گیرد. چرا که بررسی رمان مگا، منجر به شناسایی ماهیت اصلی آمریکاییها و سیاستهای پشت پرده آنها می‌شود. در حقیقت رمان مگا می‌تواند پرده از اسرار درونی سیاستهای آمریکا و نحوه شکل‌گیری امپریالیسم و استعمار نو بردارد.

اگر بخواهیم معادلی مناسب برای اصطلاح "رمان مگا" بیابیم، می‌توانیم "رمان میلیونی" را پیشنهاد کنیم. واژه مگا، به معنای بزرگ، عظیم و میلیون است. این تغییر، بیشتر در گروه اصطلاحات اقتصادی مطرح شده است. از آنجا که "رمان مگا" به توصیف انسانهایی می‌پردازد که در صدد تصاحب ثروت بادآورده و میلیونی هستند، نام خود را از اصطلاح اقتصادی "میلیونر" (mega-bucks) به‌دست آورده است. این عنوان، به افرادی اطلاق می‌شود که ثروت بی‌حد و حساب داشته، دارایی‌شان قابل شمارش نیست. این اصطلاح خاص آمریکایی، همچنین، نماد سیاست، ثروت‌اندوزی و چپاول سرمایه‌های کشورهای مختلف است. بر همین اساس، "رمان میلیونی" یا "رمان مگا"، به تصویربرداری از تحولات عظیم سیاسی و اقتصادی آمریکا در دهه‌های گذشته می‌پردازد، و بیشتر مضامینی چون کسب قدرت، یغمای اموال دیگران، قتل و جنایت، نفاق، استعمار کشورهای زیر سلطه، ظهور مافیای... را مطرح می‌سازد.

در "رمان مگا"، شخصیت‌های داستانی پس از فعالیت‌های غیر مشروع و غیر اخلاقی، به قدرت و ثروت بسیار زیادی می‌رسند. آن چنان که می‌توانند هر کاری که دلشان می‌خواهد، انجام دهند. این افراد هیچ‌گاه راضی نشده، هر چه پیش می‌روند بر حرص و طمعشان افزوده می‌شود. آنها برای دست‌یازیدن به اهداف شوم خود، به هر کاری دست می‌زنند؛ و حاضرند کشورهای مختلف را به جان هم بیندازند، و شاهد قتل عام کودکان و زنان بی‌گناه بی‌شماری باشند.

شخصیت‌های اولیه "رمان مگا"، افرادی بودند که پس از پایان جنگ به گوشه‌های نخب‌زیند و منزوی نشدند، بلکه بر آن شدند تا به جبران لطمات و خساراتی که به آنها وارد آمده پردازند و به ثروت و قدرت زیادی دست یابند. از آنجا که این افراد در پی تصاحب ثروت بادآورده بودند، و در سر رؤیای حکمرانی داشتند، به کارهای خلاف و ناشایست روی آوردند.

لازم به ذکر است که این افراد، تنها شاهد جنگ نبودند، بلکه مصیبتی که تحمل کردند دور از تصور هر انسانی است. این افراد، پس از پایان جنگ، به ناگاه وجوه دیگری از شخصیت خود را نشان دادند. این تحول عظیم روحی - روانی، باعث گردید تا به کارهایی دست بزنند که شاید پیش از آن، تصورش را هم نمی‌کردند.

برای بسیاری از منتقدین و متفکران، این سؤال مطرح است که چرا این دگرگونی عظیم روحی که منجر به ظهور روحیه قدرت‌طلبی و در پی آن

امپریالیسم شد، در کشور آمریکا روی داد؟ چه عواملی باعث شد تا چنین جریانی در این کشور شکل بگیرد، و چرا چنین رویدادی، با این همه شدت، در سایر کشورهای اروپایی که شاهد جنگ‌های و خیم‌تر هم بودند، رخ نداد؟

در داستانهای اولیه مگا، تمام هم‌نویسنده مصروف تصویرگری چنین دگرگونی و تحولی شده است. پیش از ظهور "رمان مگا"، نویسندگان مطرحی چون فیلدینگ، ریچاردسون، جورج ایوت، چارلز دیکنز و تئوری، وارد این وادی شده، و به توصیف انسانهایی پرداخته بودند که جنگ را تجربه کرده، یا به نوعی، مصایب سخت زندگی را سپری ساخته و زندگی جدیدی را آغاز کرده بودند. این افراد، پس از گذراندن سختیها، هیچ‌گاه به این فکر نیفتادند تا به بیراهه بروند و برای تصاحب قدرت و ثروت، به هر کار زشت و ناپسندی دست بزنند.

این درحالی است که نویسندگان رمان مگا، به حمایت از اعمال و رفتار شخصیت‌های داستانی خود پرداختند؛ و بر آن بودند تا اندیشه و ایده‌های را که باعث می‌شد این افراد به هر کاری روی آورند بی‌بروراند و از آن، حمایت کنند. در صورتی که در رمانهای اروپایی، اگر فردی هم پس از گذران سختیها به کار ناشایستی روی می‌آورد، مذمت می‌شد، و سرنویست شومی در انتظارش بود.

در بررسی ساختار و عناصر رمان مگا، مشخص شده است که برخی عناصر موجود در افسانه‌ها و حکایات کهن، در این نوع رمان وجود دارد.

اگر بخواهیم معادلی مناسب برای اصطلاح "رمان مگا" بیابیم، می‌توانیم "رمان میلیونی" را پیشنهاد کنیم. واژه مگا، به معنای بزرگ، عظیم و میلیون است. این تغییر، بیشتر در گروه اصطلاحات اقتصادی مطرح شده است. از آنجا که "رمان مگا" به توصیف انسانهایی می‌پردازد که در صدد تصاحب ثروت بادآورده و میلیونی هستند، نام خود را از اصطلاح اقتصادی "میلیونر" (mega-bucks) به‌دست آورده است.

در افسانه‌های ملل جهان نیز شخصیت‌ها و قهرمانان، پس از رودررویی با مصایب و سختیها، از حرکت و تلاش باز نمی‌ایستند. گویی اصلاً اتفاق مهمی رخ نداده است. آنها به راحتی و در کمترین زمانی، سختیها و مصایب پیش رو را کنار می‌گذارند و به آینده می‌اندیشند. این درحالی است که نویسنده این گونه داستانها، ملزم به رعایت بسیاری از اصول و قوانین علت و معلولی نیست، و بدون زمینه‌چینی مناسب و قابل پذیرش، شخصیتها را به هر عملی وامی‌دارد. البته شیوه برخورد این شخصیتها، با شخصیت‌های رمان مگا، متفاوت است. در رمانهای مگا عملاً شخصیت‌های منفی داستانهای دیگر، مثبت ظاهر می‌گردند، و نویسنده برای عمل و عکس‌العمل آنها، توجیهی دارد.

در رمان مگا، خواننده شاهد شخصیت‌هایی است که بسیار حریص هستند، و تنها به ثروت و قدرت می‌اندیشند. در صورتی که قهرمانان افسانه‌ها، پس از رویارویی با حوادث سخت، این چنین دگرگون نشده، راه قبلی خود را طی می‌کنند. آنها از ابتدا خوب هستند، و پس از گذراندن سختیها نیز، خوب می‌مانند.

از جانب دیگر، نویسنده رمانهای مگا، برای یادین به اهداف خود، گاه مجبور است قوانین علت و معلولی حاکم بر اثر را نادیده بگیرد. چرا که هدف اصلی او، طرح مسائل تکان‌دهنده و عظیم است؛ و بروز چنین

حوادثی، گاه به این سرعت، امکان پذیر نیست.

بنابراین می توان گفت: رمان مگا روایتگر رویدادهای بسیار عظیم، با حضور جمعیت عظیم انسانهاست. در عین حال که، نشان دادن چنین صحنه‌هایی - که سیل عظیم انسانها را می‌طلبد - باعث گردیده تا رمانهای مگا، از حجم قابل توجهی برخوردار باشند.

رمان مگا را به اقیانوسی پر تلاطم تشبیه کرده‌اند که هر لحظه در گیر امواج سهمگین و فشارهای زیادی است. نویسنده رمان مگا، علی‌رغم ناتوانی در حفظ و رعایت قوانین علمی برای توجیه تحول عظیم روحی شخصیت‌های داستان، نیازمند تصویرسازی از صحنه‌های بزرگ است. به همین دلیل است که رمان مگا، از حالت تعلیق و هیجان بسیار زیادی برخوردار است، و خواننده خود را بر جای خود میخکوب می‌کند. تشویش، اضطراب، هیجان و غلو، جزء عناصر بنیادین چنین رمانهایی به حساب می‌آیند. آن چنان که بسعدها، غالب قیلیمهای آمریکایی، مملو از چنین عناصری شدند.

نویسنده رمان مگا، آن چنان به تشریح عوامل درونی و مکنونات ذهنی شخصیتها نمی‌پردازد، و بیشتر سعی در دنبال کردن حوادث بزرگ دارد.

ویلیام گیدیس

اما از آنجا که بخشی از داستانش مربوط به تحول عظیم روحی شخصیتها می‌شود، مجبور است نیم‌نگاهی هم به حالات روحی و احساس افراد داشته باشد.

ویلیام گیدیس (William Gaddis) از دیگر نویسندگان رمان مگا به حساب می‌آید، که به خلق شخصیتی مبادرت می‌ورزد که پس از جنگ، فرد منفعت‌طلبی می‌شود. او در رمان "شناسایی" (Recognition) خود، فردی را به نام "هاک فیم" خلق می‌کند که به خلاف دیگر شخصیت‌های جنگی، پس از سپری کردن سختیها، دوست ندارد به فرد منزوی و افسرده‌ای تبدیل شود. او بلافاصله دست به کار می‌شود، تا هر چه سریع‌تر به ثروت و قدرت دست یابد.

این رمان، در دهه پنجاه قرن بیستم، مطرح‌ترین رمان مگا به حساب می‌آید. در دهه هفتاد، توماس پینچون (Thomas Pynchon)، با خلق رمان "عظمت رنگین کمان" توانست توجه اذهان عمومی را به خود جلب کند. در حقیقت این رمان و رمان "پسر بزغاله‌چران" جان بارت، به عنوان رمانهای معاصر مگا شناخته شدند.

تا پیش از ظهور گیدیس، بارت و پینچون، رمان مگا به هیچ عنوان در سطح جهان شناخته نشده بود. این در حالی است که این نوع رمان، همچنان ناشناخته مانده، و تنها معدود منتقدین و نویسندگانی به آن

توجه کرده و آن را مورد ارزیابی قرار داده‌اند.

باید به این مسئله توجه داشت که میان آثار بارت و پینچون، با آثار اولیه خلق شده در این زمینه، تفاوت بسیار زیادی وجود دارد. در آثار ابتدایی مگا، خواننده شاهد مردم آواره از جنگ، شیوه به‌دست آوردن غذا توسط آنان، امنیت جانی، تهاجم و ستیز با یکدیگر، در گیریهایی نژادی... است. در این رمانها خواننده، هر رویدادی را بسیار عظیم و تکان‌دهنده می‌یابد. معمولاً دشتهای عظیم و پهناور به‌عنوان مکانهای داستانی در نظر گرفته می‌شوند، و کمتر ماجرای در اتاقی کوچک و تنگ روی می‌دهد. در داستانهای اولیه مگا، میان مردم نفاق حاکم است، و هیچ کس به دیگری اطمینان ندارد هر کس در فکر امنیت و خواسته‌های خود است، و برای به‌دست آوردن آن، به هر کاری دست می‌زند.

در حقیقت رمان اولیه مگا، نشان‌دهنده جامعه بیمار آمریکایی است؛ که جنگ و کشتار، عامل بروز آن می‌باشد. این در حالی است که در رمانهای اروپایی، عوامل و علل بروز چنین جامعه‌ای، متفاوت است. آن چنان که در اثر فیلدینگ، حکومت ملاکین باعث پدید آمدن جامعه بیمار می‌گردد، و تضاد اجتماعی و درگیری طبقات مختلف اجتماعی، در آثار ریچارسون، چارلز دیکنز و پروست، عامل اصلی چنین بحرانی محسوب می‌شود.

در مورد تصویرسازی جامعه بیمار، گاه خواننده شاهد فرهنگ بی‌هویت و جملی ساخته ذهن پریشان برخی نویسندگان چون مارکز، در صد سال تنهایی نیز هست.

لازم به ذکر است که رمانهای ابتدایی مگا، فاقد شیوه روایتی مشخص و مدون است.

در این ارتباط، هر نویسنده به سبک و سیاق خاص خود، به توصیف رویدادها می‌پردازد.

ویلیام گس، طی مصاحبه‌ای با نشریه پیوستگی (Conjunction) اعلام می‌کند که رمانهای مگا فاقد شیوه روایتی مشخصی هستند، و این اصلاً خوب نیست.

او در همان زمان، مشغول نگارش رمان "توتل" خود بود. وی همچنین از اینکه رمانهای مگا از قانون علت و معلولی منطقی پیروی نمی‌کنند، احساس ناراحتی می‌کند.

رمانهای مگا، علی‌رغم تغییرات عمده‌ای که در گذر زمان شاهدش بودند، نتوانستند یک ساختار و شیوه روایتی منسجم و متحد به‌دست آورند. عمده‌ترین تغییرات رمان مگا در طول زمان، حول محور مضامین و حوادث داستانی بوده است.

در رمانهای مگای معاصر، نویسنده بیشتر توجه خود را به طرح مسائل اجتماعی و فرهنگی آمریکا می‌کند. این در حالی است که غالب صاحب‌نظران، متفق‌القول بر این اصل تأکید می‌ورزند که آمریکا فاقد فرهنگ و هویت مشخص و ثابتی است. هجوم مهاجران مختلف از اقصا نقاط جهان، و تلفیق ادیان، فرهنگها و باورهای مردم، باعث گردیده تا جامعه‌شناسان قادر به تحلیل و ارزیابی جامعه آمریکایی نباشند. از این رو، نویسنده داستانهای مگا نیز نمی‌تواند الگوی مشخص و مدونی از ساختار و بافت جامعه آمریکایی ترسیم کند.

در چنین شرایطی، برخی متفکران آمریکایی چنین ادعا کرده‌اند که به‌زودی الگوی مدون و مشخصی از فرهنگ و جامعه آمریکایی، ترسیم خواهد شد. آنها بسیار خوش‌بین هستند، و امیدوارند ادبیات و هنر، به شناسایی فرهنگ استوار آمریکاییها بپردازد.

این افراد بر این باورند که داستان نویسان، بهترین ابزار را برای گونه‌بندی و تشریح مناسبات حاکم بر جامعه، و شناساندن هویت ثابت و یکدست در اختیار دارند؛ هویت جدیدی که می‌بایست در اثر تلفیق فرهنگها، ادیان و باورهای مختلف مردم مهاجر پدید آید.

اندیشمندان آمریکایی بر این باورند که بهترین راه عمل تلفیق‌سازی، بهره‌گیری از مکاتب ادبی جدید چون پست‌مدرن و یارنالیسم جادویی است.

نویسنده داستانهای آمریکایی با خلق طرحی پیچیده و غیر قابل درک، می‌تواند مضامین متناقض و مختلف را در هم تنیده، یک مضمون مشخص را که با اهداف استعمارگران همسویی دارد ارائه کند. بدین ترتیب، خواننده داستان هم متوجه بازسازی و تلفیق و تشتت آرا نمی‌شود. در این ارتباط، داستانهای مگا می‌توانند وارد عمل شده، به یکسان‌سازی مبادرت ورزند.

درواقع یکی از وظایف رمان مدرن مگا، انجام عمل تلفیق فرهنگها و باورهای مختلف، به منظور ارائه یک هویت مشخص و ثابت آمریکایی است.

در رمان اولیه مگا، مهم‌ترین مضمون به کار رفته، نشان دادن تحول روحی شخصیت‌های جنگ‌زده، و تمایل آنها به کسب ثروت و قدرت بوده است. در صورتی که در رمان معاصر مگا، نویسنده در پی هویت‌بخشی و توجیه اهداف استعماری، در سطح کلان است.

با بررسی و تحلیل رمان مگا از ابتدا تا کنون، به راحتی می‌توان به روند تحولات عظیم استعماری و امپریالیستی پی برد. خواننده داستان مگا، با بررسی روند روبه‌رشد این نوع داستانها به راحتی می‌تواند نحوه شکل‌گیری شرکتهای بزرگ و ترقی سهامداران آمریکایی را دریابد. در حقیقت نویسندگان آمریکایی، با ثبت رویدادهای اقتصادی و سیاسی آمریکا در گذر زمان، موفق به تصویرسازی از روند رو به رشد تحولات عظیم سیاسی و اقتصادی آمریکا شدند.

افرادی که در داستانهای اولیه مگا در جست‌وجوی مال بیشتر بودند و شایدهای می‌کردند، بعدها در داستانهای مدرن مگا، به شخصیت‌های سهامدار و غولهای اقتصادی بزرگی تبدیل شدند، که به هر کار حیوانی و ناشایستی دست زدند.

نکته قابل اعتنا و تعمق، پیشرفت سریع صنعت و تکنولوژی در دهه‌های گذشته است. از آنجا که رمان مگا بیانگر تمامی تحولات عظیم اقتصادی، سیاسی و علمی است، پیشرفت علم و دانش نیز در این نوع از داستانها مطرح گشته، و بخشی از مضامین مطرح رمان مگا را به خود اختصاص داده است. از این رو، برخی از شخصیت‌های رمانهای مگا را دانشمندانی تشکیل می‌دهند که یا به میل خود در جهت اهداف استعمارگران به کار و تلاش مشغول هستند و یا به زور و اجبار به کار گرفته شده‌اند. در برخی از داستانهای مگا دانشمندانی هم به ایفای نقش پرداخته و نقش فردی را بازی کرده‌اند که بی‌اطلاع از اهداف شوم استعمارگران، به خیال خود به تحقیقات علمی خویش مشغول بوده‌اند، اما در عمل، برای آنها تلاش می‌کرده‌اند. لاجرم، پروژه‌های عظیم تولید سلاح، خاصه پیشرفتهایی که در عرصه تولید سلاحهای هسته‌ای و سایر سلاحهای مخرب میکروبی و نوترونی در دست اجراست، در این قبیل آثار مطرح گشت.

توجه به پیشرفتهای علمی و تحولات عظیم صنعتی، برای اولین بار در رمان پینچون پدیدار گشت. پینچون با خلق شخصیت دوپونت، به توصیف رویدادهای علمی‌ای که گاه رمان را به سمت داستانهای علمی-تخیلی سوق می‌داد پرداخت، و دانش را وسیله‌ای برای کسب قدرت و اقتدار بشر حریص و طمعکار نشان داد.

در رمان پینچون، دوپونت بالاخره موفق به اختراع پلاستیک جدیدی می‌شود که بعدها تئوری او در ساخت راکت‌های نظامی مورد استفاده قرار می‌گیرد. از این رو، غربیان تلاش زیادی می‌کنند تا اختراع این راکت را به طرح اولیه پینچون نسبت دهند. در صورتی که پینچون، پس از بررسی پژوهشهای آیترو کزولی، مستشرقی که عمر خود را مصروف داستانها و افسانه‌های شرقی کرده بود، این ایده اصلی مطرح‌شده در داستانهای

شرقی را در رمان خود مطرح ساخت؛ اما بدین ترتیب، غربیان طرح اولیه را به او نسبت دادند.

در هر حال، پس از استفاده آمریکاییها از قدرت هسته‌ای، و در پی آن، تولید روزافزون سلاحهای هسته‌ای و انواع سلاحهای مخرب و جنگ‌افزارهای سبک و سنگین، رمانهای مگا کاملاً به طرح موضوع پرداختند و این‌گونه نشان دادند که تولید این‌گونه سلاحها از سوی آمریکا، به نفع مردم جهان است.

درواقع رمانهای مگا، رفته‌رفته به‌عنوان یک ابزار توانمند در دست قدرتمندان آمریکایی قرار گرفتند تا آنان عملکرد استعماری و امپریالیستی خود را توجیه کنند. به این ترتیب، رمان‌نویسان مگا احساس کردند که باید در پی انعکاس مضامین و درونمایه‌های یکسان و هدفمندی باشند. آنها حتی سعی کردند تا آثارشان از لحاظ اندازه و حجم، یکسان باشد. شخصیت‌های داستانهای مگا، اگر در گذشته تنها در اندیشه مقام و ثروت بودند، حالا در پی پیدا کردن راه‌حلهای مناسب برای بهره‌وری از سلاحهای هسته‌ای، توسعه پایگاههای اتمی، فروش اسلحه از طریق راه‌اندازی جنگهای منطقه‌ای و ... بودند.

مکی الروی

با تمامی این تفصیلات، مشخص است که روند رشد و تحول رمانهای مگا، با تحولات عظیمی که آمریکا در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، صنعتی و اجتماعی با آنها روبه‌رو بود بستنار همخوانی دارد، و رمانهای مگا، لفظهای از تصویرگری چنین رویدادهایی غافل نماندند.

اما اساسی‌ترین سخن در این باب، ظهور تراستها و کارتلها بود؛ که باعث گردید رمان مگا وارد وادی جدید و تازه‌ای شود. از آنجا که آمریکا به سرعت در حال رشد و تحول بود، مضامین به کار گرفته شده در این نوع رمان کاملاً آمریکایی نیز، همواره جدید و تازه بودند. بدیهی است، با ظهور این شرکتهای، رمان مگا نیز از آن پس وارد دنیای اسرارآمیز تراستها و کارتلها شد. شخصیت‌های این‌گونه آثار نیز، یا خود در رأس این شرکتهای بودند یا بر آن بودند تا به این سیستمهای عظیم اقتصادی، نزدیک شوند.

از آنجا که پدیدآورندگان این‌گونه آثار، همسو با اهداف قدرتمندان آمریکایی بودند، در این آثار، هیچ‌گونه انتقادی از سیاستهایی که این شرکتهای در پیش گرفته بودند به چشم نمی‌خورد. تا آنکه این شرکتهای رفته‌رفته بر همه امور کلی و جزئی مردم مسلط شدند، و به‌جای مردم تصمیم گرفتند. نقش و عملکرد آنها در بستر داستانی رمانهای مگا، چنان نقش زئوس در اساطیر یونان بود.

حضور کارتلها در رمانهای مگا، همیشه به صورت مستقیم نبود. گاه در

نداشتند، و حتی مخالفان خود را در اقصا نقاط جهان، به قتل رساندند.

نویسندگان رمان مگا، هیچ گاه بر آن نشدند تا سیاستهای پشت پرده این زرسالاران را برملا سازند. آنها هیچ گاه به این مسئله اشاره نکردند که پیشرفت علم و توسعه اقتصادی در غرب، عامل اصلی فقر، گرسنگی، عقب ماندگی و حاکمیت گروه کوچکی بر زندگی غالب مردم جهان شد. اگر هم در طی این داستانها، کارتلها و تراستها به براندازی دولتها و حکومتها مشغول می شوند، شیوه روایتی داستان به گونه ای اسبست که عملکرد این شرکتهای چندملیتی، کاملاً توجیه شده، رفتار آنها بشر دوستانه قلمداد می شود.

در این بین، مضامینی چون کنترل بازار جهانی، نحوه شکل گیری تشکیلات کارتلها، استفاده از تشکیلات دولتی، ترور، اعتبارات بانکی، ... وارد ساحت رمانهای مگا شده، مسائل مطروحه به گونه ای در این قبیل آثار درج شده است که تماماً در جهت اهداف استعمارگران اقتصادی، تحلیل و ارزیابی شود.

در حقیقت عملکرد انحصارطلبانه شرکتهای بین المللی یادشده، در بستر رمانهای مگا، چه از جنبه عرضی و چه از جنبه طولی، توسعه یافت. در این قبیل آثار، تمامی وسایل و اشیاء، از حالت طبیعی خود خارج گشت، و جنبه های منفعت طلبانه آنها در دستنمایی شد. به طور مثال، کشتی در رمانهای مگا، دیگر وسیله حمل مسافر، تفریح و مسافرت نبود. بلکه وسیله حمل کالاهای تجاری و رونق دادوستد کارتلها به حساب می آمد. در رمانهای مگا، جنگلها دیگر به عنوان محیطی زیبا و اسرار آمیز در نظر گرفته نشدند، بلکه در آنها تنها تصاویری از قطع درختان، کارخانه های چوب بری، حضور کارگران سسخت کوش، الوارها و تخته های چوب انباشته شده روی هم به چشم می خورد.

در این بین، برخی از نویسندگان رمان مگا، بر آن شدند تا همگام با جریانهای ادبی مدرن، به خلق رمان مدرن مگا بپردازند. تدوین طرحهای پیچیده داستانی و خلق فضاهای مبهم، این امکان را در اختیار آنها قرار داد تا بسیاری از حقایق روزگار را، در لابه لای حوادث و رویدادهای غیر قابل حس، پنهان سازند.

با تمامی این تفصیلات، نویسندگان معاصر مگا، چون گذشته، تمایل شدیدی به توصیف صحنه های عظیم و رویدادهای بزرگ و تکان دهنده داشتند. خلق چنین فضاهایی، این امکان را به آنها می داد که هر رویدادی را تا انتها دنبال نکنند. در حقیقت، پرداختن به حوادث بزرگ و خلق فضاها و مکانهای بزرگی که جمعیت بسیار زیادی در آن حضور داشت، باعث می شد تا نویسنده پایبند به رابطه علت و معلولی نباشد، و فرصت پرداختن به جزئیاتی را که می تواند در رسیدن به حقیقت مثمر ثمر باشد نیابد. از این رو، رمانهای مگا، همواره از هر حادثه و رویداد داستانی به سرعت می گذرند و هیچ ماجرابی را به صورت کامل و دقیق، دنبال نمی کنند.

طبیعی است چنین رمانهایی، حتی فرصت تصویرگری عالم درون و شرح مکثانات ذهنی شخصیتها را هم نیابند. گیدیس در رمان خود، آشکارا به این مسئله اشاره دارد و می گوید: "چگونه می توانیم از دنیای درون صحبت کنیم! چیزی در درون انسانها وجود ندارد."

رمان نویسان مگا، در عوض، تمایل شدیدی به نشان دادن برتری آمریکا در زمینه های مختلف اقتصادی، صنعتی، نظامی و ... دارند. باب کردن اصطلاحاتی چون جهان سوم، کشورهای عقب افتاده و ... تماماً برای تضعیف روحیه مردم جهان بوده، تا روحیه تلاش، ابتکار و نوآوری را از آنان بگیرند.

از این رو، در غالب رمانهای مدرن مگا، ادوات و تجهیزات پیشرفته آمریکاییها با ریزبینی خاصی توصیف می شود. به طور مثال، در رمان چشم انداز بیرون کارتریج، نوشته مک آلوری، خواننده شاهد روی دادن افتاده زیر پایش قرار می گیرد، تا بدین ترتیب، برتری آمریکاییها نسبت به

اساسی ترین سخن در این باب، ظهور تراستها و کارتلها بود؛ که باعث گردیدرمان مگا وارد وادی جدید و تازه ای شود. از آنجا که امریکابه سرعت در حال رشد و تحول بود، مضامین به کار گرفته شده در این نوع رمان کاملاً امریکایی نیز، همواره جدید و تازه بودند. بدیهی است، با ظهور این شرکتهای رمان مگانیز از آن پس وارد دنیای اسرار آمیز تراستها و کارتلها شد. شخصیتهای این گونه آثار نیز، یا خود در رأس این شرکتهای بودند یا بر آن بودند تا به این سیستمهای عظیم اقتصادی، نزدیک شوند.

این قبیل آثار، شبیحی از آنها احساس می شد. اما این شبیح، آن چنان قدر تمند و تصمیم گیرنده بود، که خواننده همیشه حضور آنها را پشت سر شخصیتهای داستانی احساس می کرد.

شرکتهای یادشده، همواره بر تمامی اعمال مردم نظارت داشتند. آن چنان که به دیکتاتورهایی ملقب شدند که به طور غیر مستقیم به چپاول منابع و اموال مردم و بهره کشی از نیروی کار ارزان قیمت، مبادرت می ورزیدند.

در این میان، کارتلهای چندملیتی، پس از پایان یافتن جنگ جهانی دوم، همسو با اهداف استعمارگران عمل کرده، با طرح توطئه ها و دسیسه های بسیار، سعی در عقب نگاه داشتن کشورهای در حال توسعه داشته اند و دارند. آنها برخی کشورها چون آرژانتین و برزیل را، که پس از جنگ جهانی در حال رشد اقتصادی و صنعتی بودند، هدف قرار داده، به نابودی پیشرفتهای صنعتی و اقتصادی آنها پرداختند.

کارتلها حتی پا را فراتر گذاشته، حکومتهای دست نشانده خود را بر کشورهای تحت سیطره تحمیل کردند. آنها از انجام هیچ کاری ایا

حوادث داستانی داخل یک هلیکوپتر فوق پیشرفته آمریکایی است. این هلیکوپتر مجهز، با تمامی امکانات کامپیوتری پیشرفته، درست مقابل دنیای عقبافتاده زیر پایش قرار می‌گیرد. تا بدین ترتیب، برتری آمریکاییها نسبت به سایر ملل، درشت‌نمایی شود. توانایی نویسنده در القای این فضا باعث شده که خواننده این داستان، تا مدت مدیدی خود را در فضای آن هلیکوپتر احساس می‌کند.

مک‌الوری به هیچ‌عنوان به دنیای درونی شخصیت اصلی داستان نمی‌رود، اما همواره برخی جملات گنگ و تکراری را که بیانگر نامطمئن بودن راوی نسبت به مشاهداتش است در لابه‌لای کلام و نجوای فرد مذکور، می‌گذارد. فرد راوی، نسبت به مشاهدات خود نامطمئن است، و به‌درستی مسائل مختلف را درک نمی‌کند.

نویسنده این اثر، به مسائل اجتماعی و فرهنگی توجه دارد؛ اما تمامی مسائل مورد نظر خود را در آسمانها دنبال می‌کند. در عمل، تمامی شخصیت‌های اصلی او شخصیت‌های فرعی هستند که در گوشه‌وکنار به کار مشغول هستند. یعنی شخصیت‌های اصلی داستان، کاملاً نقش انفعالی داشته، آن‌چنان در پیشبرد داستان به جلو، نقشی ایفا نمی‌کنند.

جدا از تمامی مسائل مطروحه، برخی از نویسندگان مگا، چون جان بارت، تمایل آن‌چنانی به پیروی از قالب صرف داستانی نداشتند. با این حال، آثار او در گونه رمانهای مگا قرار دارد. «نامه‌ها»، یکی از آثار بارت است که به رویدادهای پس از جنگ جهانی می‌پردازد. رویدادهای مطرح‌شده در اثر، کاملاً قابل پذیرش هستند. با این حال، نوشته، فاقد طرح و اسکلت‌بندی مدون است. گویی مطالب به‌صورت تصادفی در کنار هم چیده شده‌اند.

یکی از وجوه بارز آثاری از این دست، تشویق مردم به بردباری و پایداری در مقابل سختی‌های به‌وجود آمده است. استعمارگران برای پیشبرد اهداف خود، نیازمند سکوت و صبر مردم هستند. آنها به هیچ‌عنوان نمی‌خواهند ذهن مردم را آشفته، و ترس و هراس را در دل آنها ایجاد کنند. از این رو، خلق چنین آثاری مردم را دلگرم و امیدوار کرده، از آنها می‌خواهد تا در قبال اعمال و رفتار ابرقدرتها، سکوت اختیار کنند.

یکی از مشکلات عمده رمان‌نویسان مگا، زبان و نثر داستانی است. از آنجا که این‌گونه داستانها بسیار حجیم و طولانی هستند، نویسنده غالباً با کمبود واژگان مواجه می‌شود. او حتی در توصیف صحنه‌ها و فضای داستانی، دچار مشکل می‌شود. چرا که هرچه در دست داشته رو کرده، حال نمی‌تواند داستان را پیش ببرد. به همین دلیل، خلق رمانهای مگا، با فاصله زمانی بسیار طولانی همراه است. گیدیس برای خلق اثر دومش، به بیست سال زمان نیاز داشت. پینچون، هر یک دهه، یک رمان نوشت. گذشت زمان، این امکان را به نویسنده رمان مگا می‌دهد تا تجدید قوا کرده، داستان بسیار حجیم خود را به پایان برساند.

لازم به ذکر است: این نویسندگان، همواره از حمایت‌های مالی و تبلیغاتی قدرتمندان برخوردارند. همین عامل نیز باعث گردیده تا با فراغ‌بال و در درازمدت، آثار خود را خلق کنند.

بسیاری از نویسندگان رمانهای مگا، یهودی بوده، پیرو اهداف صهیونیستها می‌باشند. این افراد، همواره مورد توجه بوده، غالب جوایز ادبی بزرگ را تصاحب می‌کنند.

عده‌ای دیگر از نویسندگان رمانهای مگا، جزء گروه‌های غیر اخلاقی و فاسد هستند.

این افراد، آشکارا در مجالس و انجمنهای این‌گونه گروه‌های جنسی شرکت جسته، بخشی از داستانهای خود را به توصیف روابط ناشایست این افراد اختصاص می‌دهند.

رمانهای مگا، علی‌رغم کاستی‌های بسیار، توانستند بستر اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آمریکا را به تصویر کشند؛ اما از آنجا که جامعه بی‌هویت آمریکا، به شکل غیر قابل‌کنترلی، در ابعاد مختلف و دور از

یکی از وجوه بارز آثاری از این دست، تشویق مردم به بردباری و پایداری در مقابل سختی‌های به‌وجود آمده است. استعمارگران برای پیشبرد اهداف خود، نیازمند سکوت و صبر مردم هستند. آنها به هیچ‌عنوان نمی‌خواهند ذهن مردم را آشفته، و ترس و هراس را در دل آنها ایجاد کنند. از این رو، خلق چنین آثاری مردم را دلگرم و امیدوار کرده، از آنها می‌خواهد تا در قبال اعمال و رفتار ابرقدرتها، سکوت اختیار کنند.

ذهن در حال رشد و نمو است، متخصصین و کارشناسان رشته‌های مختلف، قادر به تحلیل و ارزیابی صحیح آن نیستند. در واقع، تجربیات ثبت‌شده در این رمانها، به کار تحلیلیگران نمی‌آید. گویی هر فرد، با بررسی تمامی رویدادهای متناقض و پیچیده، می‌تواند بر اساس میل خود، به نتیجه‌گیری برسد.

در این میان، کارشناسان ادبی، همواره با این سؤال مواجه هستند که چرا رمانهای مگا، علی‌رغم تمامی قالیها و مکاتب ادبی، که زمان محدودی برای حیات دارند و بعد از مدتی به فراموشی سپرده می‌شوند، همچنان پابرجا هستند، و هیچ‌گاه از بین نمی‌روند؟

منابع:

American Fiction: meg novel, Frederick, K. Karl, ۱

۲. دیکتاتورهای کارتلها؛ دکتر همایون الهی؛ امیرکبیر؛ تهران؛ چاپ اول: ۶۳؛ ص ۲۸۶.